

הקשר הנפלא בין קרבן בהמה לברכה:

"שעשה לי כל צרכי" על לבישת נעליים

ההכלולים בתוך הבעל חי, לכן יפה תיקנו לברך על נעילת הנעליים מעור של בהמה: "שעשה לי כל צרכי", כי בלבישה זו נתברר שהקב"ה השליט את האדם על כל הבריאה.

השליטה על כל הבריאה ביתרון האדם על הבהמה

בדרך זו במסילה נעלה, לבאר הרעיון הנשגב של המהרש"ל בדרך עבודה השווה לכל נפש, כי לכאורה יש כאן מקום לשאול על ביאור המהרש"ל, מה ראו חכמינו ז"ל לבטא את שליטת האדם על כל הבריאה, דוקא על ידי לבישת הנעליים בבחינת: "כל שנתה תחת רגליו", שעל כך מברכים: "שעשה לי כל צרכי", הלא ענין זה מתבטא גם בכל מיני שימוש שאנו עושים בבעלי חיים, ובפרט באכילת בשר שבכך מתגלה שהאדם שולט על הבעל חי, שאם לא כן לא היה רשאי לאכול בשר כמאמר רבי: "עם הארץ אסור לאכול בשר".

ונראה לומר בזה רעיון נכבד, כי הן אמת שכל אחד מישראל צריך לקדש ולהעלות לה' כל חלקי הבריאה, על ידי שהוא משתמש עם החיות שהוא מקבל מהדומם הצומח והחי לעבוד בהם את ה', אולם כלל גדול למדנו מספרי מחשבה, שאין האדם מסוגל להעלות לה' את עניני הגשמיים, רק אם הוא עצמו נעלה וחזק מהם ביתרון האדם על הבהמה.

וכבר הביא על כך ב"תולדות יעקב יוסף" (ריש פרשת בהעלותך) משל נאה בשם הבעש"ט הקדוש ז"ע, כי אדם שרוצה להציל את חבירו הטובע בים, עליו להיות בטוח שהוא יותר חזק מהטובע כדי שיוכל להוציאו, שאם לא כן הרי במקום שהוא יוציא את הטובע מהים, ימשוך הטובע את המציל לתוך הים ויטבעו שניהם, והנמשל מובן כי אם אדם עצמו מתנהג כבהמה איך יעלה אותם, הלא במקום להעלותם יורידוהו לבאר שחת בתאוות העולם, ומטעם זה אסור לעם הארץ לאכול בשר.

מעתה ירווח לנו להבין ביאור המהרש"ל בדרך עבודה, כי ממה שאדם אוכל בשר או משתמש עם בעלי חיים לחרוש ולזרוע ולשאר צרכיו, עדיין אין בכך שום סימן שהוא שולט עליהם שליטה רוחנית להעלותם לה', שהרי אם אינו מתעלה בהתנהגותו ובחשיבותו עליהם, אלא הוא מתנהג כבהמה לרדוף אחרי הבלי העולם הזה אינו יכול להעלותם.

לכן דוקא על ידי לבישת נעליים שהוא דורך בשתי רגליו על נעליים העשויים מעור בהמה, הנה בכך הוא מגלה את רצונו, שהוא משתוקק להתעלות ולדרוך על הבהמה בבחינת (דברים לג כט): "ואתה על במותימו תדרוך", ועל ידי גילוי זה הוא זוכה לשלש עליהם ולהעלותם לה', על ידי שישתמש בהם בלתי לה' לבדו למלאות את רצונו יתברך שמו.

הנה כי כן מטעם זה תיקנו חכמינו ז"ל לברך דוקא על לבישת נעליים: "שעשה לי כל צרכי", ללמדנו כי מה שהשליט הקב"ה את האדם על הדומם הצומח והחי שבבריאה, הוא רק בתנאי שהוא מתעלה ודורך עליהם בבחינת: "כל שנתה תחת רגליו", כי אז הוא מסוגל להשתמש בהם לשם שמים ולהעלותם לה'.

הוא כל מה שיש בו חיות לצמוח, כמו עצים ועשבים וכל מיני צמחים.

"חי", הם בעלי חיים שיש בהם עוד יותר חיות, בהיותם יכולים לנוע ממקום למקום. "מדבר" הוא מין האנושי שהקב"ה נתן לו כח הדיבור, כמו שכתוב (בראשית ב ז): "ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה", ומפרש בתרגום: "והויתו באדם לרוח ממללא", שהוא כח הדיבור שבא מנשמת חיים שנפח הקב"ה כביכול באדם.

והנה שנינו במשנה (אבות פ"ו מ"א): "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו, שנאמר (ישעיה מג ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו". הרי מבואר שתכלית הבריאה היא שיתקדש מהם שם שמים, ולפי האמור צריך שיתקדש שם שמים מכל ד' מינים שהבריאה כלולה מהם. ויש לומר כי ענין זה רמזו בכתוב: "כל הנקרא בשמי", הוא האדם המדבר שנברא בצלמו ודמותו של הקב"ה, "ולכבודי בראתיו", כדי שיעלה את החי, "יצרתיו", כדי שיעלה את הצומח, "אף עשיתיו", כדי שיעלה את הדומם.

וביאר ענין העלאת ד' מינים הללו להקב"ה מבואר בדברי רבינו האריז"ל ב"שער המצות" (פרשת עקב), כי כאשר נתבונן נראה שהקב"ה ברא כך את העולם, שכל אחד מד' מינים הללו: "דומם, צומח, חי, מדבר, מקבל את מזונו וחיותו מהנמוך ממנו, שכן הצומח יונק ומקבל את חיותו מן הדומם שהיא האדמה, הבעל חי אוכל את הצומח והחיות שלו נעשה חלק בלתי נפרד ממנו.

עד שבא האדם המדבר שהוא למעלה מכולם, והנה הוא שוחט את הבעל חי כדת וכדין ואוכל את בשרו בברכה, ומקבל את החיות והכוח של הבעל חי, אשר בו כלולים גם הכוח של הצומח והדומם שנעשה חלק בלתי נפרד ממנו, ועל ידי שהוא עוסק בתורה ובעבודת ה' בכח החיות והמזון של הדומם הצומח והחי, יש תיקון ועליה לכל ניצוצי הקדושה שבדומם צומח חי ומדבר.

בדרך זו מבאר האריז"ל מה ששינו בגמרא (פסחים מט:): "תניא רבי אומר, עם הארץ אסור לאכול בשר, שנאמר זאת תורת הבהמה והעוף, כל העוסק בתורה מותר לאכול בשר בהמה ועוף, וכל שאינו עוסק בתורה אסור לאכול בשר בהמה ועוף". כי רק תלמיד חכם שעוסק בתורה מותר לאכול בשר, משום שהוא מתקן ומעלה בכך את ניצוצי הקדושה שבבשר לריח ניחוח לה', אבל עם הארץ שאינו עוסק בתורה כי אם בהבלי עולם הזה, אסור לו לאכול בשר מכיון שאינו מעלה את ניצוצי הקדושה אלא הוא עוד מורידם לבאר שחת.

הנה כי כן יאיר עינינו להבין ביאור המהרש"ל, בנוסח הברכה על לבישת נעליים: "שעשה לי כל צרכי", כי בכך שאנו משתמשים עם עור של בעל חי לעשות ממנו נעליים לדרוך עליהם, אנו מראים שהקב"ה השליט את האדם על כל הבריאה, בבחינת (תהלים ח ז): "תמשילוהו במעשי ידיך כל שנתה תחת רגליו, צונה ואלפים כולם וגם בהמות שדי".

שהרי אם האדם שולט בבעל חי שהוא למעלה מן הדומם והצומח, על אחת כמה וכמה שהוא שולט בדומם ובצומח הנמוכים

כל צרכיו, שהרי יצטרך למכור כל מה שיש לו כדי להשיגם, על כן אם זיכהו ה' שיש לו נעליים צריך לברך עליהם: "שעשה לי כל צרכי".

קבלת השל"ה הקדוש מהמהרש"ל

אמנם ברצוננו לטייל בהרחבה, במה שמצינו ביאור עמוק ונפלא על ברכה זו: "שעשה לי כל צרכי", ביאור שמצוה לפרסמו בכל תפוצות ישראל, מה שכתב בסידור השל"ה בברכה זו בשם מורו ורבו הגאון החסיד המהרש"ל, והנה הדברים בלשון קדשו:

"וצריך לתת טוב טעם ודעת השייכות לנעילת נעליים ברכה זו. וקיבלתי ממורי הגאון החסיד מהרש"ל, שהענין הוא כפי מה שאמר דוד המלך ע"ה במעלת האדם (תהלים ח ו) ותחקרהו מעט מאלקים וגו', תמשילוהו במעשי ידיך כל שנתה תחת רגליו צונה ואלפים וגו'. הכוונה כי הקב"ה ברא ד' מדרגות בעולם הזה זו למעלה מזו, א' הדומם, ב' הצומח עולה עליו ויונק ממנו, ג' בעלי חיים עולים על הצומח ואוכלים אותו, ד' חי מדבר, הוא האדם המושל בבעלי חיים ואוכלם ומשתמש בהם ועולה.

וזהו שאמר, כל שנתה תחת רגליו צונה ואלפים, רצונו לומר מאחר שמושל בבעלי חיים צונה ואלפים, מכל שכן שמושל בצומח ודומם שתחתיהם, נמצא שהכל תחת רגליו האדם, וכשלוך האדם העור מהבהמה לעשות מנעליים למדרך כף רגליו, מראה ביותר שהוא המושל, והכל תחת רגליו ממש, ומצד הממשלה הזאת נמצא מבואר שנעשה לו כל הצרכים, שהרי מושל הוא בכל מה שיש בעולם, על כן כשנעל מנעליו מברך שעשה לי כל צרכי".

ויש להעיר כי ביאור נפלא זה מבואר גם ב"אמרי נועם" להגר"א מוילנא על מסכת ברכות (דף ס:), מתלמידו של הגר"א ששמע ממנו וכתבם בספר, ולפי המבואר יתכן מאד כי עצם ביאור הברכה: "שעשה לי כל צרכי" למד הגר"א מדברי הסיידור השל"ה בשם המהרש"ל, [כי הסיידור השל"ה נדפס בדפוס ראשון באמסטרדם שנת תע"ז והגר"א נולד שנת ת"ף].

אלא שהוסיף שם לבאר בזה הטעם שתיקנו לברך בלשון עבר: "שעשה לי כל צרכי", ולא בלשון הווה כשאר הברכות: "עושה לי כל צרכי", כי ענין זה שהשליט הקב"ה את האדם על כל הבריאה כבר נעשה בששת ימי בראשית, ככתוב (בראשית א כח): "ויברך אותם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה, ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרומשת על הארץ".

"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו"

עתה הבה נרחיב להבין דברי המהרש"ל ביתר שאת, על פי מה שכתבו הקדמונים כי כל מה שברא הקב"ה בעולם מתחלק לארבעה סוגים: דומם, צומח, חי, מדבר, והביאור בזה כי "דומם" הוא כל מה שעומד דומם במקומו, כמו עפר האדמה, אבנים, מים ומלח. "צומח"

בפרשתנו פרשת ויקרא: "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם".

כבר נתייגעו הראשונים והאחרונים לבאר ענין הקרבת קרבנות בהמה לה', כפי שהתבטא בכך האלשיך הקדוש בלשון קדשו: "כי הלא כמו זר נחשב, שאיש אחד יחטא ועל הבהמה יקצוף, כי הנפש החוטאת ראוי שהיא תמות, ותהי נא יד ה' באדם אשר חטא לו, ולא יחליפנו ולא ימיר אותו בהמה באדם, כי אלה הצאן מה עשו".

והנה מצינו על כך ביאור ב"לקוטי תורה וטעמי המצות" לרבינו האריז"ל (פרשת ויקרא), כי ענין הקרבן הוא לברר ולתקן ניצוצי קדושה מד' מינים שיש בעולם, הלא הם: הדומם, הצומח, החי, המדבר, שהם מכוונים כנגד ד' אותיות שם הוי"ה ברוך הוא, ועל זה הוא שכתוב: "קרבן לה'", כי על ידי הקרבן מקרב ומייחד ד' אותיות שם הוי"ה, שהם הדומם הצומח החי והמדבר, והנה מעט מהדברים בלשון קדשו, אחרי שהוא מביא כי השם הוי"ה יש בו ד' אותיות עם הקוצו של י':

"והנה כנגדם ברא הקב"ה, דומם, צומח, חי, מדבר, נשמה. והנה מכל אלו הד' מינים יש בירורים ותיקונים לעלות, וכל אלו הדברים היו נתקנים על ידי הקרבן, כי המלח הוא הדומם, והיה ניתקן על ידי חלקי הדומם, וסוד יין ושמן מתקן חלקי הצומח, ובעל חי כמשמעו, והיודי שאדם מתודה על הקרבן נגד מדבר, וכוונת כהן בעת הקרבה נגד נשמה פנימית... וזה סוד קרבן להוי"ה שמקרב ד' כוחות הוי"ה".

התבוננות בברכת השחר: "שעשה לי כל צרכי"

פתח דברינו יאיר לבאר כל זה בהקדם להתבונן, בברכה שאנו מברכים להקב"ה כל יום בברכות השחר: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שעשה לי כל צרכי". ברכה זו תמנו חכמינו ז"ל לברך על לבישת נעליים לרגליו, כמבואר בשלחן ערוך (או"ח סימן מו סעיף א): "כשנעל מנעליו יברך שעשה לי כל צרכי". ומקור הדבר בגמרא (ברכות ס:): "כי סיים מסאניה לימא ברוך שעשה לי כל צרכי".

אמנם בהשקפה ראשונה יש כאן פליאה עצומה, כי הן אמת שמצינו כמה הפליגו חכמינו ז"ל בצורך לנעול נעליים, כמו ששינו בגמרא (שבת קכט:): "לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח מנעליים לרגליו". זאת ועוד שינו (פסחים ק"ג:): כי אחד מהשבעה מנודים לשמים הוא: "המונע מנעלים מרגליו". אולם הלא לבישת הנעליים היא רק פעולה אחת מתוך מכלול פעולות שאדם עושה כל יום, מדוע אם כן תיקנו לברך עליה: "שעשה לי כל צרכי", איך נכללו בלבישת נעליים כל צרכיו.

ומצינו על כך ביאור מתוק בדרך דרוש ב"חכמת שלמה" להגאון הגדול רבי שלמה קלוגר זצ"ל בפירושו על השלחן ערוך (או"ח סימן מו ס"א), על פי מה ששינו בגמרא (שבת קכט:): "לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח מנעליים לרגליו". הרי מבואר שצריך למכור כל מה שיש לו אפילו קורות ביתו. נמצא לפי זה שכל זמן שאין לו נעליים אין לו

חנוך תופר מנעלים היה

חשבתי דרכי לבאר בזה מה שהביא ב"ילקוט ראובני" (פרשת בראשית אות תשסד) בשם "עשרה מאמרות" (מאמר אם כל חי חלק ג פרק כב) להמקובל האלקי הרמ"ע מפאנו: "מטטרון היה תופר מנעלים, ועל כל תפירה מכוין ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". וצריך להבין מה ראה על ככה להתעסק דוקא בתפירת נעליים, ולייחד בכל תפירה ותפירה היחוד של "ברוך שם כבוד מלכותו".

ונראה כי חנוך נתכוון לקשר ולייחד לה' את כל הבריאה כולה הכלולה מדומם צומח חי ומדבר, ולפי המבואר הרי מתגלה ענין זה על ידי נעילת נעליים, כאשר אדם המדבר דורך על העור של בעל חי בבחינת: "כל שתה תחת רגליו", כדי לרמז בכך שהוא רוצה להתעלות על הבהמה, ולהשתמש עם הבעל חי והדומם והצומח הכלולים בו לעבודת ה'.

לכן השתדל בכל כוחו לפרסם בעולם מנהג חשוב זה שתיקנו חכמינו ז"ל לנעול נעליים, וטרח לתפור בעצמו נעליים ועל כל תפירה ותפירה היה מכוון ואומר: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", כלומר שנתכוון להתפלל בכך שכל מי שילבש נעליים אלו, יזכה להמליך את כבוד מלכות שמים על כל העולם כולו, על ידי שיקוון להעלות לה' את הדומם והצומח הכלולים בתוך הבעל חי שהוא לובש על רגליו.

ויש להוסיף תבלין על פי הידוע כי חנוך נתעלה חי לשמים ונעשה מלאך מט"ט, כמו שכתוב (בראשית ה כד): "ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותם אלקים". ופירש בתרגום יונתן: "והא ליתוהי עם דיירי ארעא, ארום אתנגיד וסליק לרקיעא במימר קדם ה', וקרא שמיא מיטטרון ספרא רבא".

וביאר רבינו האריז"ל ב"שער הגלגולים" (סוף הקדמה לא) כי רוחו של חנוך בשמים, הוא מלאך מט"ט שנברא בששת ימי בראשית, כמבואר בגמרא (חולין ס). שכבר בששת ימי בראשית פתח שר העולם ואמר (תהלים קד לא): "יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו", ורוחו של חנוך למטה נברא רק בעת שנולד בעולם, וכשהגיע זמן פטירתו מן העולם, חיבר הקב"ה רוחו של חנוך למטה עם רוחו למעלה מלאך מט"ט.

מעשה מבואר היטב מדוע דוקא חנוך היה תופר מנעלים, ועל כל תפירה ותפירה היה אומר: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", כי בהיותו שר העולם שכבר אמר בששת ימי בראשית: "יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו", השתוקק להמליך כבוד מלכות שמים על כל הבריאה על ידי לבישת נעליים, שבכך מתקדש "שם כבוד מלכותו" על כל העולם. זאת ועוד כי בהיותו בדור המבול אשר השחיתו את דרכם על הארץ, ביקש לחנכם ללבוש נעליים כדי להפסיק בינם לעפר האדמה לחמו של הנחש.

לבישת נעליים להפסיק בין אדם לקללת האדמה

ועתה בא וראה מה שמצינו ביאור חדש על מה שתיקנו חכמינו ז"ל לברך על לבישת נעליים: "שעשה לי כל צרכי", במשנתו הסתורה של הגה"ק בעל "בני יששכר" ב"אגרא דפרקא" (סימן דש), על פי מה שהביא בשם מהר"ם חאגיז שכתב בשם המקובלים הטעם שצריך ללבוש נעליים לרגליו, כדי להפסיק בין האדם ובין האדמה אשר נתקללה בחטא עץ הדעת, והנה הדברים בלשון קדשו:

"הרב מהר"ם חאגיז בספרו משנת חכמים מביא בשם חכמי הרמז, דענין לבישת המנעלים הוא כדי שלא יגע בשורו על האדמה,

כי בחטאו של האדם נתקללה, על כן עושין הפסק בין הרגל לאדמה. וכתב דבעבור זה במקום אדמת קודש שיצאה האדמה מכלל ארור לכלל ברוך, יש לילך יחף, וזהו (שמות ג ה) של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא".

על פי האמור מוסיף ה"אגרא דפרקא" לפרש נוסח הברכה: "שעשה לי כל צרכי", כי על ידי הפסקת הנעליים בין האדם לקללת האדמה, הרי הוא מבטל כל הקללות וזוכה לכל הברכות, ועל כך אנו מברכים לה' שעשה לנו כל צרכינו, ובלשון קדשו:

"ובזה מצאנו טוב טעם למה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קכט). [לעולם] ימכור אדם כל מה שיש לו ויקח מנעליים לרגליו, דכיון שההפסק הוא בכדי להפסיק בין הקללה, על כן ימכור כל מה שיש לו ויקח מנעליים להפסיק, וזה שמברכין על מנעליים שעשה לי כל צרכי, כי זהו כל צרכיו לחפוץ בברכה ולהפסיק הקללה".

בספר "רוח חיים" להגה"ק רבי חיים פלאגי (או"ח סימן תקנ"ד אות ב) מביא גם כן טעם זה בשם המקובלים, כי ענין לבישת נעליים הוא כדי להפסיק בין האדם לקללת האדמה, והוסיף על כך רמז נאה בשם בנו ממלא מקומו הגה"ק רבי אברהם פלאגי, כי נע"ל נוטריקון נ'חש ע'פר ל'חמו, לרמז שתכלית לבישת הנעל היא, כדי להפסיק בין האדם לעפר האדמה שהוא לחמו של הנחש.

אמנם כל משכיל יבין שעדיין מוטלת עלינו חובת הביאור, כדי להבין בפנימיות העבודה הפסקה זו של הנעליים בין האדם לקללת האדמה, שהרי ברור כי בנוסף על הפעולה הגשמית של נעילת נעליים, צריך גם כוונה פנימית בדרך מחשבה ועבודה כדי להפריד את האדם מקללת האדמה.

"הוא ישובך ראש ואתה תשופנו עקב"

ונראה לבאר הענין בזה בהקדם לבאר מה שמצינו אחרי שחטאו אדם וחווה באכילת עץ הדעת בעצת הנחש, קילל הקב"ה את הנחש (בראשית ג יד): "ויאמר ה' אלקים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה, על גחונך תלך ועפר תאכל כל ימי חיך, ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה, הוא ישובך ראש ואתה תשופנו עקב". וכבר נתייגעו המפרשים לבאר ענין: "ועפר תאכל כל ימי חיך".

ויש לומר בזה רעיון נכבד על פי הידוע, כי הנחש הקדמוני הוא היצר הרע שהפיל את אדם וחווה וכל הנשמות שהיו כלולות בהם לאכול מעץ הדעת, ועל כך קיללו הקב"ה: "על גחונך תלך ועפר תאכל כל ימי חיך", הכוונה בזה כי הנחש מקבל את כוחו וחיותו, מאדם שנדבק בחומריות עפר הארץ לרדוף אחרי תאוות הארציות, ועל ידי זה יש בכוחו של הנחש אשר העפר הוא לחמו, לנשוך את האדם שנדבק בעפר האדמה ולהפילו ברשתו, לכן צריך אדם להרים את רגליו מן הארץ, כלומר להתרומם למעלה מכל עניני הארציות, כמו שמצינו אצל יעקב אבינו כשהלך לחרן מקום של רשעים (בראשית כט א): "וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם".

וזהו שרמו הקב"ה לנחש הקדמוני: "הוא ישובך ראש", כאשר ירים אדם את רגליו מעל עפר האדמה, כדי להיפירד ולהתעלות על כל עניני הארציות, אז יהיה בכוחו לרוצץ את ראשו של הנחש במחץ מדרך כף רגלו, כי הנחש לא יוכל לשלוט בו, אולם "ואתה תשופנו עקב", כאשר אדם מתחבר בעקב רגליו להתפלש בעפר הארציות, ולא יהיה מסוגל להרים את רגליו ולהתעלות מעל עפר האדמה, אז יתגבר עליו הנחש אשר העפר

הוא לחמו לנשכו ולהפילו ברשת התאוות של עניני הארציות.

מעשה ירווח לנו להבין בדרך עבודה דברי המקובלים בענין לבישת הנעליים, כדי להפריד בין אדם לקללת האדמה שהעפר הוא לחמו של הנחש, כי על ידי שאדם לובש נעליים העשויים מעור של בעל חי הוא מבטא בכך שני ענינים: א) שהוא מתעלה על הבעל חי להיות יתרון על הבהמה בבחינת: "כל שתה תחת רגליו", ב) שהוא מפסיק עם הנעליים בינו לבין עפר האדמה לחמו של הנחש, כי הוא משתוקק להתעלות על כל עניני ארציות.

הנה כי כן כאשר אדם לובש נעליים בכוונה נשגבה זו, כי אז הם באמת מפסיקים בינו לבין קללת האדמה לחמו של הנחש, ועל ידי זה יתקיים בו: "הוא ישובך ראש", כי חפץ ה' בידו יצליח להרים את רגליו, כדי להיפירד מעפר הארץ ולהתעלות על כל עניני ארציות, ועל ידי זה יוכל לרוצץ את ראשו של הנחש הוא היצר הרע.

"קורות ביתו" לעומת "מנעלים לרגליו"

על פי האמור יפתח לנו להבין דברי חכמים שאמרו בגמרא: "לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח מנעלים לרגליו". וצריך ביאור מה שבחרו להזכיר למכור דוקא קורות ביתו. והיה אפשר לפרש כי נתכוונו לומר שימכור את "קורות ביתו", שהם עשויים מעץ שהוא צומח, ובמקום זה יקנה נעליים העשויים מעור בעל חי, כי בכך הרי הוא מגלה שהקב"ה השליט את האדם גם על החי שהוא גבוה מהצומח.

אולם נראה יותר כי חכמינו התכוונו ללמדנו בזה לקח נשגב, כי כאשר אדם נמצא סגור בביתו, הרי הוא שמור שם מנחשים ועקרבים השורצים בחוץ, וגם במובן רוחני כאשר אדם נמצא בביתו, הרי הוא שמור מהשפעות הרעות של הנחשים והעקרבים כוחות הרע שמסתובבים בחוצות העולם.

אך הלא תכלית הבריאה היא שיצא האדם מביתו ויעסוק בעניני העולם הזה, ובכל זאת יתעלה על כל עניני החומריות והארציות, כמו שכתוב (תהלים קד ג): "יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב". לכן צריך למכור הכל כדי לקנות נעליים לרגליו, כדי לבטא בכך שהוא משתוקק לעשות מחיצה בינו ובין עפר הארץ, זאת ועוד שהוא דורך על העור של בעל חי בבחינת: "כל שתה תחת רגליו".

הנה כי כן זהו שדקדקו חכמינו ז"ל במתק לשונם: "לעולם ימכור אדם קורות ביתו", אשר שם הוא שמור מהסכנה של הנחשים והעקרבים, ו"יקח מנעלים לרגליו", כדי להפסיק בינו ובין עפר האדמה שהוא לחמו של הנחש, כי על ידי זה תהיה לו השמירה מנחשים ועקרבים גם בהיותו בחוץ עוסק בעניני הארציות של העולם הזה.

כיון שבאנו לידי כך יאיר לנו להבין ביאור האריז"ל, כי מה שצונו הקב"ה להביא קרבן מן הבהמה, הוא כדי להעלות את הדומם הצומח החי והמדבר לה', כי בכך ביקש הקב"ה ללמדנו שתכלית בריאת האדם בעולם הזה היא, שיעלה ויקדש לה' את כל הבריאה עם כל ד' בחינותיה דומם צומח חי ומדבר.

נפלא להבין בזה מצות סמיכה כדי להתוודות על הקרבן, כמו שכתוב בפרשתנו (ויקרא א ד): "וסמך ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו". כי בכך צריך החוטא להתוודות שלא נתעלה על הבהמה ולא קיים כראוי: "כל שתה תחת רגליו", על כן יסמוך ידיו על ראש הבהמה כדי לעשות בכך פועל דמיון, שהוא צריך להיות למעלה מהבהמה ועל ידי זה: "ונרצה לו לכפר עליו".

אריז"ל: תכלית הקרבת קרבן בהמה לה', להעלות ניצוצי קדושה מהדומם הצומח החי והמדבר

ביאור נפלא של השל"ה בשם רבו המהרש"ל על מה שתיקנו לברך על לבישת נעליים: "שעשה לי כל צרכי"

תכלית לבישת נעליים מעור בעל חי כדי להראות שליטת האדם על הבעל חי וכל שכן על הדומם והצומח

עשרה מאמרות: חנוך היה תופר נעליים ועל כל תפירה ותפירה היה אומר: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"

חנוך נתכוון לייחד כבוד מלכות שמים על הדומם הצומח והחי על ידי לבישת נעליים מעור בעל חי

חכמת שלמה: "שעשה לי כל צרכי", כי כל זמן שאין לו נעליים, הוא צריך למכור הכל כדי לקנות נעליים

אגרא דפרקא: "שעשה לי כל צרכי", כי על ידי הפסקת הנעליים בין אדם לקללת האדמה

רבי חיים פלאגי

בשם בנו רבי אברהם:

נע"ל נוטריקון ע'פר נ'חש ל'חמו לרמז שהוא מפסיק בין אדם לקללת האדמה